

Przegląd Prawno-Ekonomiczny

REVIEW OF LAW, BUSINESS & ECONOMICS

lipiec-sierpień-wrzesień

Nr 44/2
(3/2018)



WYDZIAŁ ZAMIEJSKOWY
PRAWA I NAUK
O SPOŁECZEŃSTWIE | **KUL**

WYDAWCA

Katolicki Uniwersytet Lubelski Jana Pawła II | Wydział Zamiejscowy Prawa i Nauk o Społeczeństwie
w Stalowej Woli

ADRES REDAKCJI

Redakcja „Przeglądu Prawno-Ekonomicznego” | 37-450 Stalowa Wola, ul. Ofiar Katynia 6a |
e-mail: ppe@kul.pl

ZESPÓŁ REDAKCYJNY

dr Artur Lis – redaktor naczelny (editor-in-chief) | dr David W. Lutz (Holy Cross College w Notre Dame, USA) | dr Dariusz Żak – zastępcy redaktora naczelnego (associate editors) | dr hab. Grzegorz Wolak – sekretarz redakcji (administrative editor) | dr hab. Piotr T. Nowakowski – redaktor ds. międzynarodowych (international editor) | dr Filip Ciepły, dr Isaac Desta (Holy Cross College w Notre Dame, USA), dr Dorota Tokarska, dr Dominik Tyrawa, dr Timothy Wright (Holy Cross College w Notre Dame, USA) – redaktorzy tematyczni (subject editors) | dr Piotr Pomorski – redaktor statystyczny (statistical editor) | mgr Agnieszka Lis – redaktor językowy polskojęzyczny (Polish-language editor) | mgr Tomasz Deptuła (USA) – redaktor językowy anglojęzyczny (English-language editor) | prof. dr hab. Nikolaï Gołowaty (UKRAINA) – redaktor językowy rosyjskojęzyczny | dr Judyta Przyłuska-Schmitt – redaktor konsultant (consulting editor) | mgr Rafał Podlesny – redaktor techniczny (layout editor)

RADA NAUKOWA

ks. prof. dr hab. Antoni DĘBIŃSKI (Rektor KUL Lublin) | prof. dr hab. Thomas BURZYCKI (Holy Cross College w Notre Dame, USA) | prof. dr hab. Wiktor CZEPUKO (Ukraina) | dr hab. Leszek CWIKŁA (KUL Stalowa Wola) | prof. dr hab. Czesław DEPTUŁA (KUL Lublin) | dr hab. Marzena DYJAKOWSKA (KUL Lublin) | abp. prof. dr hab. Andrzej DZIĘGA (Szczecin) | dr hab. Krzysztof GRZEGORCZYK (Wyższa Szkoła Humanistyczno-Przyrodnicza w Sandomierzu) | nadkom. dr Dominik HRYSZKIEWICZ (Wyższa Szkoła Policji w Szczytnie) | prof. dr hab. Aleks JULDASZEW (Interregional Academy of Personnel Management, Ukraina) | prof. dr hab. Marian KOZACZKA (KUL Stalowa Wola) | prof. dr hab. Andrzej KUCZUMOW (KUL Stalowa Wola) | prof. dr hab. Pantelis KYRMIZOGLU (Alexander TEI of Thessaloniki, Greece) | dr hab. Antoni MAGDOŃ (KUL Stalowa Wola) | ks. prof. dr hab. Henryk MISZTAŁ (KUL Lublin) | prof. dr hab. Wojciech NASIEROWSKI (University of New Brunswick) | prof. dr hab. Jurij PACZKOWSKI (Ukraina) | prof. dr hab. Pylyp PYLYPENKO (Ukraina) | prof. dr hab. Anton STASCH (European Akademy of Technology & Management, Oedheim Niemcy) | prof. dr hab. Tomasz WIELICKI (California State University, Fresno) | ks. dr hab. Krzysztof WARCHAŁOWSKI (Uniwersytet Kardynała Stefana Wyszyńskiego)

RECENZENCI ZEWNĘTRZNI

dr hab. Leszek BIELECKI (Wyższa Szkoła Ekonomii, Prawa i Nauk Medycznych w Kielcach) | dr Walenty GOŁOWCZENKO (Interregional Academy of Personnel Management, Ukraina) | dr hab. Mirosław KARPIUK (Uniwersytet Warmińsko-Mazurski w Olsztynie) | dr Barbara Lubas (Nadbużańska Szkoła Wyższa w Siemiatyczach) | prof. dr hab. Oleksander MEREŻKO (Ukraina) | dr Kiril MURAWIEW (Interregional Academy of Personnel Management, Ukraina) | dr Łukasz Jerzy PIKUŁA (Uniwersytet Jana Kochanowskiego w Kielcach) | ks. dr hab. Tomasz RAKOCZY (Uniwersytet Zielonogórski) | dr hab. Krystyna ROSŁANOWSKA-PLICHCIŃSKA (Wyższa Szkoła Zarządzania i Ekologii w Warszawie) | dr hab. Piotr RYGUŁA (Uniwersytet Kardynała Stefana Wyszyńskiego) | dr hab. Romuald SZEREMIETIEW (Akademia Obrony Narodowej) | prof. dr hab. Jerzy Tomasz SZKUTNIK (Politechnika Częstochowska) | prof. dr hab. Dariusz SZPOPER (Uniwersytet Warmińsko-Mazurski w Olsztynie) | dr hab. Andrzej SZYMAŃSKI (Uniwersytet Opolski) | dr Agnieszka OGRODNIK-KALITA (Uniwersytet Pedagogiczny im. KEN w Krakowie)

DRUK I OPRAWA

VOLUMINA.PL DANIEL KRZANOWSKI | ul. Ks. Witolda 7-9, 71-063 Szczecin | tel. 91 812 09 08 | e-mail: druk@volumina.pl

ISSN 1898-2166 | Nakład 300 egz.



Ksiądz dr Marek Kozera

Spis treści

Artykuły

LESZEK ÓWIKŁA *Respublica bene ordinata*. Udział elit prawosławnych w życiu politycznym w Rzeczypospolitej w XV – XVIII w. (część I) | 21

FILIP CIEPŁY *Normatywna koherencja prawa i moralności* | 38

DOMINIK TYRAWA *Omnibus bonis expedit salvam esse rem publicam. Uwagi na tle modelu bezpieczeństwa w polskiej Konstytucji* | 50

KONRAD DYDA *Urząd proboszcza i wikariusza w kodyfikacjach prawa Kościoła łacińskiego* | 60

ADRIAN ROMKOWSKI *Artykuł 256 § 1 kk w świetle wyrażonej w art. 42 ust. 1 Konstytucji zasady nullum crimen sine lege (certa)* | 72

JERZY NIKOŁAJEW *Kodeksowe uprawnienia skazanych i tymczasowo aresztowanych wynikające z realizacji wolności sumienia i religii. Norma prawna a praktyka* | 96

KAZIMIERA JUSZKA, KAROL JUSZKA *Badawcza weryfikacja przestrzegania zasad prowadzenia oględzin w sprawach o zabójstwa w Polsce* | 121

MAŁGORZATA SZYDŁO-KALINKA *Nadzór kuratora sądowego jako jedno z możliwych zarządzeń sądu opiekuńczego* | 131

PAULINA LEDWOŃ *Problemy interpretacyjne związane z procesem powstania odrębnej własności lokalu z mocy prawa* | 148

MATEUSZ ANIOŁ *Interpretacja sprawiedliwości jako konfliktu* | 157

ANNA MARIA BARAŃSKA *Cesja umowy w prawie włoskim* | 166

ŁUKASZ CHYLA *Prawne aspekty klonowania ludzi w perspektywie regulacji międzynarodowych* | 177

ALEKSANDRA RUDKOWSKA, PATRYCJA FIGUŁA *Rola sędziego w kształtowaniu polubownych metod rozwiązywania sporów w świetle przepisów kodeksu postępowania cywilnego* | 196

ANNA MOSKAL *Analiza krytyczna rozszerzania zakresu podmiotowego i przedmiotowego klauzuli sumienia po wyroku Trybunału Konstytucyjnego z dnia 7 października 2015* | 212

PIOTR ARTUR OLECHOWSKI *Uwagi na temat Wojewódzkich Komisji do spraw orzekania o Zdarzeniach Medycznych w kontekście metod ADR* | 228

BARTŁOMIEJ ORAWIEC *Jakie wzory są chronione przez zarejestrowane wzory wspólnotowe w postaci obrazów przygotowanych przy wykorzystaniu programu komputerowego Computer Assisted Design (CAD)?* | 239

MAGDALENA STOPIAK *Nowe technologie a walka z oszustwami VAT* | 249

EWA KRUK *Kwestia dobrowolnego poddania się karze a niestawiennictwo oskarżyciela publicznego na rozprawę w trybie art. 46 § 2 k.p.k.* | 261

DAMIAN GIL *Nemo se ipse accusare tenetur a obecna sytuacja oskarżonego* | 271

AGNIESZKA KRAHEK *Uwalnianie nanoodpadów do środowiska – ryzyko, zagrożenia i aspekty prawne* | 285

PAULINA KOWALSKA *Błędne pouczenie sądu o dopuszczalności, terminie i sposobie wniesienia środka zaskarżenia a brak tej informacji* | 303

IWO JAROSZ *Krytyka instytucji kapitału zakładowego a Projekt Societas Unius Personae* | 316

JAKUB NIEMIEC *Uwagi na temat ładu korporacyjnego w Chińskiej Republice Ludowej* | 333

TOMASZ GUZIK *Zastosowania modelu homo oeconomicus w analizie ekonomicznej ugody administracyjnej (art. 114 k.p.a.)* | 348

WALDEMAR ZADWORNY, STANISŁAW GEMRA *Ocena jakości usług w transporcie zbiorowym na przykładzie Miejskiego Zakładu Komunikacji Spółka z o.o. w Jarosławiu* | 366

Glosa

GRZEGORZ WOLAK *Samodzielność tytułu do dziedziczenia z ustawy przez dalszych następnych a odrzucenie spadku. Glosa do postanowienia Sądu Najwyższego z dnia 15 czerwca 2016 r., II CSK 529/15* | 380

Recenzja

ARTUR LIS *Pavel Otmar Krafl, Polské provinciální synody 13.-15. století* | 397

Contents

Articles

LESZEK ĆWIKŁA *Respublica bene ordinata. Participation of Orthodox Elite in political life in the 15th and 18th century Republic. (part I)* | 21

FILIP CIEPŁY *Normative Coherence of Law and Morality* | 38

DOMINIK TYRAWA *Omnibus bonis expedit salvam esse rem publicam. Comments on the background of the security model in the Polish Constitution* | 50

KONRAD DYDA *The ecclesiastical office of parish priest and vicar in codifications of latin Church* | 60

ADRIAN ROMKOWSKI *Article 256 § 1 of Polish criminal code in the perspective of constitutional principle nullum crimen sine lege (certa) in article 42.1 of the Constitution* | 72

JERZY NIKOŁAJEW *Codex rights of convicts and detainees resulting from the implementation of freedom of conscience and religion. Legal norm and practice* | 96

KAZIMIERA JUSZKA, KAROL JUSZKA *Studies vetting the observance of rules for conducting forensic evidence by inspection in killing cases in Poland* | 121

MAŁGORZATA SZYDŁO-KALINKA *Supervision of a probation officer as one of the possible orders of the guardianship court* | 131

PAULINA LEDWOŃ *Interpretation problems related to the issue of the creation of a separate ownership of premises by virtue of law* | 148

MATEUSZ ANIOŁ *Interpretation of Justice as a Conflict* | 157

ANNA MARIA BARAŃSKA *Assignment of contract rights in Italian law* | 166

ŁUKASZ CHYLA *Legal aspects of human cloning under international regulations* | 177

ALEKSANDRA RUDKOWSKA, PATRYCJA FIGUŁA *Role of the judge in the forming of amicable methods of solving disputes in the light of provisions of the Code of Civil Procedure* | 196

ANNA MOSKAL *Critical analysis of the extension of subjective scope of conscience clause after the verdict of the Constitutional Tribunal from 7th October 2015* | 212

PIOTR ARTUR OLECHOWSKI *Comments on the Provincial Commission for the adjudication of Medical Events in the context of ADR methods* | 228

BARTŁOMIEJ ORAWIEC *What is the design protected by a CAD rendered Registered Community Design?* | 239

MAGDALENA STOPIAK *New technologies and the fight against VAT fraud* | 249

EWA KRUK *The issue of voluntary submission to penalty and non-appearance of the public prosecutor in the trial pursuant to Art. 46 § 2 of the Code of Criminal Procedure* | 261

DAMIAN GIL *Nemo se ipse accusare tenetur and the current situation of the accused* | 271

AGNIESZKA KRAMEK *Releasing nanowaste to the environment - risks, threats and legal aspects* | 295

PAULINA KOWALSKA *Erroneous court instruction on admissibility, date and manner of lodging an appeal and lack of this information* | 303

IWO JAROSZ *Critical approaches to share capital and the draft Societas Unius Personae Regulations* | 316

JAKUB NIEMIEC *Remarks on corporate governance in People's Republic of China* | 333

TOMASZ GUZIK *Applications of homo oeconomicus concept in economic analysis of Polish administrative agreement* | 348

WALDEMAR ZADWORNÝ, STANISŁAW GEMRA *Evaluation of public transport service quality based on Municipal Transport Company "Private Limited Company in Jarosław"* | 366

Gloss

GRZEGORZ WOLAK *Independence of the statutory inheritance right by remoter descendants and rejection of inheritance. Gloss to the decision of the Supreme Court of 15 June 2016, II CSK 529/15* | 380

Review

ARTUR LIS *Pavel Otmar Krafl, Polské provinciální synody 13.-15. století* | 397

Anna Maria Barańska

Cesja umowy w prawie włoskim

Assignment of contract rights in Italian law

1. Wprowadzenie

Początkowo we włoskim prawie cywilnym, podobnie zresztą jak w innych porządkach europejskich, brak było wyraźnej regulacji dotyczącej cesji umowy. Ze względu jednak na jej rozległe zastosowanie w praktyce oraz znaczenie dla obrotu gospodarczego włoski ustawodawca zdecydował się na jej unormowanie wraz z wprowadzeniem *Codice civile* w roku 1942¹, w którym to poświęcił jej art. 1406 – 1410.

Fakt wprowadzenia stosownych przepisów, choć jednoznacznie przesądził o dopuszczalności dokonywania cesji umowy za pomocą jednej czynności prawnej, to nie rozwiązał wszelkich, związanych z tą instytucją wątpliwości. Kontrowersję wzbudziła nawet sama jej nazwa, albowiem w doktrynie podnoszono, iż w rzeczywistości nie ma możliwości dokonywania przelewu czynności prawnej jako takiej, a wyłącznie pozycji jednej ze stron, tj. jest praw i obowiązków².

Bez wątpienia jednak decyzję włoskiego ustawodawcy uznać należy za pozytywną, albowiem wprowadzenie do włoskiego Kodeksu cywilnego art. 1406 ukonstytuowało sposób definitywny, że dopuszczalna jest sukcesja syngularnej *inter vivos* nie tylko *ex lege*, ale również wolą stron, co miało duże znaczenie dla rozwoju włoskiego prawa zobowiązań.

¹ Regio decreto z dnia 6 marzo 1942 r., nr 262.

² S. Puleo, *La cessione del contratto*, Milano 1939, str. 420; F. Carresi, *La cessione del contratto*, Milano 1950, str. 83; M. Andreoli, *La cessione del contratto*, Padova 1951, str. 8; R. Cicala, *Il negozio di cessione del contratto*, Napoli 1962, str. 52.

2. Rys historyczny

Instytucja cesji umowy obecna była w prawie cywilnym dużo wcześniej, aniżeli pojawiły się pierwsze dotyczące jej regulacje. W zakresie tym można wyróżnić trzy główne nurty, tj. teorie atomistyczną (*teoria atomistica*), teorię jedności (*teoria unitaria*) oraz teorię nowacji (*teoria della rinnovazione*).

Wedle poglądów pierwszej nich nie jest możliwe dokonywanie cesji pozycji stosunku zobowiązaniowego jako takiego, a wyłącznie jego elementów aktywnych i pasywnych. W konsekwencji, dla uzyskania tego efektu konieczne jest osobne przelanie wierzytelności oraz długu³. U podstaw tego stanowiska legło założenie, iż cesja długu jest ekonomicznie nieuzasadniona, a zatem konieczne jest osobne i wyraźne przejęcie długu przez nowego dłużnika za zgodą starego wierzyciela⁴. Z tezą tą jednak ciężko się zgodzić, chociażby ze względu na zasady obowiązujące w prawie spadkowym, zgodnie z którymi spadkobierca dziedziczy zarówno aktywa, jak i pasywa spadkodawcy. Zwolennicy drugiej z teorii natomiast oponują, że brak jest przeciwwskazań dla scedowania na nowy podmiot całokształtu praw i obowiązków przynależnych jednej ze stron umowy⁵. Wreszcie, przedstawiciele trzeciej upatrują w przelewie umowy swoistą nowację na rzecz wstępującej osoby trzeciej. Przy takim ujęciu kluczowe stają się wzajemne deklaracje scedowanego podmiotu oraz osoby trzeciej o chęci wstąpienia w dotychczasowy, niezmieniony pod względem przedmiotowym stosunek prawny⁶.

W chwili obecnej rozważania te mają jednakże charakter zupełnie teoretyczny. Wraz bowiem z wprowadzeniem art. 1406 i osobnym uregulowaniem zarówno przelewu wierzytelności, jak i przejęcia długu, przesądzona została nadrzędność teorii jedności.

3. Przedmiot cesji umowy

Przedmiotem cesji jest całokształt praw i obowiązków wywodzących się z danego stosunku prawnego i spoczywających na jednej ze stron. W konsekwencji,

³ E. Redenti, *Dei contratti nella pratica commerciale*, Padova 1931, str. 149; Fr. Ferrara, *Teoria dei contratti*, Napoli 1490, str. 304.

⁴ G. Pacchioni, *Successione singolare nei debiti*, *Rivista di diritto commerciale*, 1911, tom I, str. 1045.

⁵ L. Mossa, *Vendita di contratto*, *Rivista di diritto commerciale*, 1928, tom II, str. 633, S. Puleo, *op. cit.*, str. 100.

⁶ R. Nicolo, *Ladempimento dell'obbligo altrui*, Milano 1936, str. 279.

cedowana jest zarówno strona pasywna, jak i aktywna zobowiązania⁷. Jak podkreśla włoski Sąd Najwyższy, przedmiotem cesji jest nie tylko wierzytelność i dług jako taki, ale również wszelkie związane z nimi obowiązki oraz uprawnienia, które wynikają z prawa, zasad współżycia społecznego, ustalonych zwyczajów oraz charakteru danej czynności prawnej⁸. Cedowana umowa jest tu postrzegana jako tzw. *Organismus*, który nie może być utożsamiany z prostą sumą cedowanych wierzytelności i długów⁹.

Skutkiem cesji winno być tylko przekształcenie o charakterze podmiotowym, które nie ma wpływu na elementy przedmiotowe stosunku. Nie ma jednak przeciwskazań, by nowe strony - na mocy własnego porozumienia - dokonały następnie modyfikacji pierwotnej umowy¹⁰. Choć brak w tym względnie przeważającego stanowiska, to wydaje się również, iż nic nie stoi na przeszkodzie, by przedmiotem cesji uczynić wyłącznie część umowy. Odwołując się to zasady swobody umów, za dopuszczalny uznać należy także przelew umowy nienazwanej.

Dodatkowo, art. 1406 cc doprecyzowuje, iż dopuszczalny jest wyłącznie przelew umów wzajemnych, w których nie doszło jeszcze do spełnienia wzajemnych świadczeń. W umowach jednostronnych bowiem cedowana może zostać wyłącznie pozycja wierzyciela lub dłużnika. W doktrynie jednak często podkreśla się, iż w rozumieniu art. 1406 cc jako umowy wzajemne winny być traktowane zasadniczo wszystkie umowy odpłatne, albowiem przy tego typu porozumieniach zawsze występuje swoisty element wzajemności. Jako klasyczny przykład podaje się tu umowę oprocentowanej pożyczki¹¹. W przypadku jej cesji pożyczkodawca przelewa na swojego następcę roszczenie o zwrot wypłaconej sumy, podczas gdy pożyczkobiorca przekazuje otrzymane środki oraz obowiązek spłaty powstałego zadłużenia.

Na gruncie art. 1406 cc pojawia się jeszcze wątpliwość, jak rygorystycznie należy traktować przesłankę niespełnionych świadczeń. Choć nie brak w doktrynie głosów wykluczających dopuszczalność cesji umowy świadczeń już częściowo spełnionych¹², to wydaje się być to sprzeczne z celowościową wykładnią

⁷ Wyrok *Corte di Cassazione* z dnia 24.06.1992 r., nr 7752; Wyrok *Corte di Cassazione* z dnia 5.11.2003 r., nr 16635, *Gius*, 2004, str. 1089.

⁸ Wyrok *Corte di Cassazione* z dnia 2.06.2000 r., nr 7319.

⁹ A. Zaccaria, *Cessione del contratto e garanzia della sua validità*, *Rivista di diritto civile*, 1985, str. 248.

¹⁰ Wyrok *Corte di Cassazione* z dnia 6.12.1995 r., nr 12576, *Gius*, 1996, str. 6.

¹¹ F. Carresi, *op.cit.*, str. 47; P. Clarizia, *op. cit.*, str. 61; M. Andreoli, *op. cit.*, str.7.

¹² F. Carresi, *op.cit.*, str. 445; P. Clarizia, *op. cit.*, str. 58; odmiennie: M. Andreoli, *op. cit.*, str.5.

tej normy¹³. Należy bowiem zwrócić uwagę, iż nawet spełnienie jednego ze świadczeń głównych nie powoduje jeszcze wygaśnięcia stosunku jako takiego¹⁴.

Z podobnych względów *Corte di Cassazione* wyraził pogląd, że nie ma podstaw do formułowania generalnego zakazu cesji umów o charakterze zobowiązująco – rozporządzającym, o ile wyraził na nią zgodę scedowany podmiot¹⁵. Samo przejście określonego prawa na drugą stronę umowy nie może być jeszcze utożsamiane z realizacją całego świadczeni wzajemnego, prowadzącego do wygaśnięcia stosunku. Pojęcie stosunku prawnego nie może bowiem być ograniczone wyłącznie do świadczeń głównych. Przy jego zawieraniu strony niejednokrotnie zobowiązują się także do wykonania różnego typu świadczeń dodatkowych, które skutkują powstaniem uprawnień i obowiązków jedynie akcesoryjnie związanych z *essentialia negotii* umowy (np. obowiązek dostawy).

Również i w tym zakresie nie brak w doktrynie głosów odmiennych, które na przykładzie sprzedaży rzeczy oznaczonej wskazują, że wraz zaistnieniem skutku rozporządzającego w postaci przejścia własności przedmiotu sprzedaży na nabywcę przelewowi może ulec wyłącznie zobowiązanie do zapłaty ceny, a zatem mamy do czynienia z klasycznym przejęciem długu¹⁶. Co więcej, raz zbyt prawo na rzecz kupującego nie może następnie za pomocą tak technicznej czynności jak cesja przejść na podmiot wstępujący. Dla uzyskania tego efektu konieczne jest dokonanie osobnej czynności prawnej, mającej *sensu stricto* na celu przeniesienie dotychczasowego prawa dalej. W konsekwencji, cesja umowy możliwa jest wyłącznie w przypadku umów o charakterze ciągłym bądź z odroczonym terminem spełnienia świadczeń¹⁷.

Ostatnią kategorią umów, których cedowanie budzi liczne kontrowersje są umowy typu *intuitu personae*. Przeciwno dopuszczalności ich przelewania przemawia fakt, iż przy tego typu umowach zmiana jednej ze stron skutkuje nie tylko zmianą o charakterze podmiotowym, ale również przedmiotową modyfikacją stosunku. W konsekwencji, każda umowa, która w związku ze śmiercią jednej ze stron ulega automatycznemu rozwiązaniu z powodu następczej niemożliwości świadczenia, nie powinna być cedowana¹⁸. Z drugiej jednak strony

¹³ Wyrok *Corte di Cassazione* z dnia 23.04.1980 r., nr 2674, *Rivista del notariato*, 1980, str. 1560.

¹⁴ G. Mirabelli, *Delle obbligazioni. Dei contratti in generale (art.1321 – 1469)*, Torino 1980, str.442, G. De Nova, *La cessione del contratto* [w:] *Trattato di diritto privato*, P. Rescigno (red.), tom X, Torino 1982, str. 560.

¹⁵ Wyrok *Corte di Cassazione* z dnia 2.06.2000 r., nr 7319.

¹⁶ E. Carresi, *op.cit.*, str. 48.

¹⁷ *Ibidem*.

¹⁸ E. Carresi, *op.cit.*, str. 51.

przelew umowy dla swojej skuteczności wymaga zawsze zgody cedowanego podmiotu, a zatem każdorazowo ma on możliwość dokonania oceny, czy nowy kontrahent posiada cechy, które umożliwią mu efektywną realizację pierwotnego zobowiązania. Dlatego też, mając na uwadze nadrzędną zasadę swobody umów, nieuzasadnione wydaje się generalne wykluczanie możliwości cedowania tego typu umów, jeśli wola stron zobowiązania jest w tym zakresie odmienna¹⁹.

Nie może być natomiast mowy o cesji umowy, w sytuacji gdy skutek w postaci przekształcenia podmiotowego jest wyłącznie akcesoryjny wobec sukcesji syngularnej określonego prawa i powstaje *ex lege*. Tytułem przykładu można podać art. 1918 cc, na podstawie którego nabywca ubezpieczonej rzeczy staje się automatycznie stroną umowy jej ubezpieczenia. Na podobnej zasadzie cesjonariusz staje się z mocy prawa zastawnikiem (art. 1263 cc).

4. Charakter zgody cedowanego podmiotu

Nieodzownym elementem czynności cesji umowy jest wyrażenie na nią zgody przez cedowany podmiot. Na gruncie przepisów próżno jednak szukać odpowiedzi na pytanie, jaki charakter ma przedmiotowa zgoda. W zależności zaś od odpowiedzi na to pytanie, zmianie ulega cała struktura omawianego zobowiązania.

W pierwszej kolejności możliwe jest przyjęcie poglądu, iż zgoda ta ma charakter konstytutywny, a zatem stanowi konieczny element cesji umowy, bez którego nie można mówić w ogóle o jej istnieniu²⁰. Wszystkie te podmioty bowiem łączy wspólny cel w postaci dokonania przekształcenia podmiotowego po jednej ze stron stosunku zobowiązaniowego. W konsekwencji, umowa ta jest stosunkiem trójstronnym, powstałym pomiędzy cedentem, cesjonariuszem a cedowany kontrahentem. Za prawidłowością tej koncepcji – zdaniem M. Andreoli – przemawia również sposób sformułowania treści art. 1406 cc, w którego treści zostało wyraźnie zaznaczone, iż cesja umowy jest dopuszczalna, o ile druga strona umowy wyrazi na to zgodę²¹. Jej zwolennicy podkreślają również, że o doniosłości zgody świadczy przede wszystkim fakt, iż w razie jej braku pierwotny stosunek nie ulega modyfikacji. Dodatkowo, odwołują się oni do ogólnej zasady, iż skoro

¹⁹ G. De Nova, *op. cit.*, str. 562.

²⁰ Clarizia, *op. cit.*, str. 64; G. De Nova, *op. cit.*, str. 563; U. Natoli, *Alcuni aspetti della cessione del contratto secondo il nuovo codice civile, Giurisprudenza completa della Corte suprema di Cassazione – Sezioni civili. Riferimenti Normativi.*, 1946, tom II, str. 319, G. Criscuoli, *Il negozio di sostituzione e la cessione del contratto, Giustizia civile*, 1957, str. 1595.

²¹ M. Andreoli, *op. cit.*, str. 39.

przedmiotem cesji umowy jest wierzytelność przysługująca cedowanemu podmiotowi, to nie można nią dysponować bez jego aprobaty. Zasada ta znajduje zastosowanie w przypadku wszystkich czynności prawnych, w których dochodzi do zmiany pierwotnego dłużnika²².

Informacja o wyrażeniu zgody przez cedowany podmiot musi dotrzeć zarówno do cedenta, jak i cesjonariusza. Brak jest natomiast jakichkolwiek wymogów co do formy jej wyrażenia, a zatem za dopuszczalne uznać należy nawet wyrażenie jej w sposób dorozumiany. Zgoda ta może zostać wyrażona również następczo²³.

W myśl drugiej z koncepcji zgoda cedowanego podmiotu ma wyłącznie skutek w postaci uwolnienia cedenta z odpowiedzialności wobec dotychczasowego wierzyciela za istniejące zobowiązanie i nie stanowi elementu konstytutywnego samej czynności przelewu. W konsekwencji, cesja umowy ma charakter czynności dwustronnej pomiędzy cedentem a cesjonariuszem. W razie braku wyrażenia przedmiotowej zgody zawartą umowę należy traktować, jako przelew wierzytelności, na podstawie którego cesjonariusz, po dokonaniu stosowniej notyfikacji, nabędzie możliwość żądania spełnienia świadczenia na jego rzecz od scedowanego podmiotu. Nie dojdzie natomiast do powstania jakiegokolwiek stosunku prawnego pomiędzy dotychczasowym wierzycielem a cesjonariuszem. Ten pierwszy spełnienia swojego świadczenia nadal będzie się mógł domagać wyłącznie od cedenta, który z kolei będzie miał roszczenie zwrotne wobec „nie-doszłego” cesjonariusza w związku z zawartą pomiędzy nimi umową²⁴.

5. Kauza

Cesja umowy, jak każda czynność kauzalna, musi mieć zdefiniowaną prawnie istotną przyczynę jej dokonania. Ze względu jednak na tak specyficzny przedmiot umowy zagadnienie to budzi we włoskiej doktrynie liczne kontrowersje i nie brak w tym zakresie rozbieżności.

Zgodnie z pierwszym poglądem przyjmuje się, że kauza przedmiotowej czynności jest tożsama z kauzą zobowiązania pierwotnego, a zatem w przypadku umowy sprzedaży będzie to *causa obligandi vel acquirendi*, w przypadku

²² F. Carresi, *op.cit.*, str. 58.

²³ Wyrok *Corte di Cassazione* z dnia 23.04.1980 r., nr 2674; Wyrok *Corte di Cassazione* z dnia 9.12.1997 r., nr 9251; Wyrok *Corte di Cassazione* z dnia 7.08.2002 r., nr 11918; Wyrok *Corte di Cassazione* z dnia 15.03.2004 r., nr 5244.

²⁴ R. Cicala, *op. cit.*, str. 246.

umowy darowizny *causa donandi* itd.. Zdaniem F. Carresi, kauzę w tym przypadku należy definiować jako zmienną i nierozzerwalnie związaną z pierwotną umową, co jest zresztą charakterystyczne dla czynności prawnych drugiego stopnia²⁵.

Niektórzy przedstawiciele doktryny określając kauzę dla cesji umowy, odwołują się jeszcze do umowy sprzedaży. Ich zdaniem podmioty dokonujące tej czynności zainteresowane są wymianą wierzytelności i długu, co koncepcyjnie odpowiada nabyciu dobra od sprzedawcy za ustaloną uprzednio cenę. Innymi słowy, zainteresowany nabyciem wierzytelności cesjonariusz zgadza się na przejęcie wraz z nimi odpowiadającego im długu²⁶. Ze względu na fakt pomijania w swoich rozważaniach woli scedowanego podmiotu, koncepcja ta pozostaje w silnym związku z założeniem o dwustronnym charakterze czynności cesji umowy.

Poglądom tym przeciwstawiana jest obecnie dominująca koncepcja, w myśl której cesja umowy posiada własną kauzę, którą określa się jako chęć dokonania przekształcenia podmiotowego w istniejącym już stosunku zobowiązaniowym, wspólną dla wszystkich trzech podmiotów²⁷. Na jej uzasadnienie podnosi się, iż brak jest podstaw dla pozbawiania jej własnej kauzy tylko z tego powodu, że jest to czynność drugiego stopnia. Jak podkreśla G. Criscuoli, istnieje wiele czynności drugiego stopnia, które posiadają własną, zindywidualizowaną kauzę (choćby czynność modyfikacji umowy).

Podjętą próbę zdefiniowania kauzy cesji umowy, należy jeszcze zwrócić uwagę na brzmienie art. 1408 i 1409 cc. W ich treści bowiem został przesądzony nierozzerwalny związek pomiędzy umową cesji a pierwotnym zobowiązaniem. Innymi słowy, niezależnie od przyjętej koncepcji, kauzy tych obu czynności będą miały na siebie wpływ i będą się wzajemnie przenikać. Próba zaś ich oddzielenia zawsze pozostanie zabiegiem czysto teoretycznym i sztucznym. Wręcz, analizując uważnie przepisy *Codice civile* dotyczące cesji umowy, wydaje się, iż rozstrzygnięcie w zakresie kauzalności omawianej czynności prawnej miało drugorzędne znaczenie. Dla włoskiego prawodawcy bowiem kluczowe było precyzyjne określenie skutków prawnych, jakie jej dokonanie ma wywołać.

²⁵ F. Carresi, *op.cit.*, str. 53.

²⁶ R. Cicala, *op. cit.*, str. 144.

²⁷ G. Criscuoli, *op. cit.*, str. 1604.

6. Specyfika wielostronnej czynności prawnej

Przyjęcie stanowiska, iż cesja umowy ma charakter umowy trójstronnej ma znaczenie nie tylko z punktu widzenia charakteru zgody, o której mowa w art. 1406 cc. Równie istotne okaże się to w razie chęci jej ubezskutecznienia. Możliwość powołania się zarówno na podstęp, jak i błąd będzie warunkowana wykazaniem, iż wszystkie pozostałe strony by świadome istnienia teje okoliczności. Nie będzie to natomiast dopuszczalne w przypadku, gdy tylko jedna ze stron była tego świadoma. Każde inne rozwiązanie godziłoby bowiem w zasadę ochrony praw słuszenie nabytych. Z tych samych względów za ważną uznać należy cesję umowy dokonaną pozornie czy też w celu niezgodnym z prawem, o ile okoliczność ta była znana wyłącznie dwóm z trzech podmiotów.

Nie oznacza to jednak, iż strona pozostająca w dobrej wierze jest pozbawiona jakiegokolwiek ochrony. W przypadku podstępu może się ona odwołać do zasad ogólnych odpowiedzialności za czyny niedozwolone (art. 2043 cc). W razie wystąpienia zaś błędu możliwe jest powołanie się na treść art. 1337 cc, który stanowi, że każda ze stron w czasie prowadzenia negocjacji oraz zawierania umowy jest zobowiązana do postępowania zgodnie z dobrymi obyczajami. Poszkodowana strona może się także domagać unieważnienia dwustronnych stosunków prawnych, które łączą ją osobno z każdą z pozostałych stron, jak również wystąpić z roszczeniem o zwrot świadczenia bądź odwołać się do instytucji bezpodstawnego wzbogacenia²⁸.

Ograniczona zostanie w przypadku tej umowy także możliwość zastosowania art. 1448 cc, który określa przesłanki żądania unieważnienia umowy w związku z wykorzystaniem przymusowego położenia drugiej strony. Możliwość powołania się na tę regulację będzie zawsze uzależniona od wiedzy scedowanego podmiotu, który na potrzeby tej normy nie może być postrzegany jako osoba trzecia. Z tych względów to również on ma prawo zaproponować taką modyfikację umowy, by przywrócić równowagę (art. 1450 cc).

Wydaje się również, iż należy odrzucić możliwość rozwiązania takowej umowy zarówno w związku z jej niewykonaniem, jak i z powodu następczej niemożliwości świadczenia. Mając bowiem na uwadze, iż do przekształcenia podmiotowe dochodzi do skutku już z chwilą zawarcia umowy, to z punktu widzenia prawnego nie jest możliwe jej niewykonanie²⁹.

²⁸ Carresi, *op.cit.*, str. 118.

²⁹ Carresi, *op.cit.*, str. 120; Clarizia, *op. cit.*, str. 73; M. Andreoli, *op. cit.*, str. 61; S. Puleo, *op. cit.*, str. 82.

7. Podsumowanie

Instytucja cesji umowy we włoskim prawie cywilnym funkcjonuje z powodzeniem od wielu lat. Jej uregulowanie w *Codice civile* choć nie rozwiązało wszelkich wątpliwości związanych z jej stosowaniem, to znacznie to w praktyce ułatwiło.

Za przeważający na gruncie zarówno doktryny, jak i judykatury uznać należy pogląd, iż jest to czynność o charakterze trójstronnym, której elementem składowym i koniecznym jest wyrażenie zgody przez cedowany podmiot. Prawnie istotnej przyczyny jej dokonania upatrywać zaś należy w chęci dokonania przekształcenia podmiotowego w już istniejącym stosunku.

Przedmiotem przelewu jest całokształt praw i obowiązków spoczywających na cedencie. Na gruncie art. 1406 cc cedowane mogą być umowy o charakterze odpłatnym (nawet jednostronne), o ile wynikające z nich świadczenia nie zostały jeszcze zupełnie zrealizowane. Z aprobatą przyjąć również należy dopuszczalność przelewu umów o podwójnym skutku oraz typu *intuitu personae*.

Szczególny, trójstronny charakter tej czynności ma również wpływ na możliwość szeroko rozumianego wzruszenia niniejszej umowy. Powołując się na takie instytucje jak błąd czy też podstęp, konieczne staje się wykazanie, iż wszystkie pozostałe strony były świadome istnienia tej okoliczności. Ze względu na moment wywarcia skutku prawnego już w chwili dokonywania tej czynności wątpliwa wydaje się również możliwość jej rozwiązania z powodu niewykonania świadczenia lub następczej niemożności jego spełnienia.

8. Recapitulation

Assignment agreement institution in the Italian civil law has been successfully operating for many years. Its regulation in the “Codice civile” has not resolve all the doubts related to but contributed to facilitation a lot of practice.

The opinion that it is an activity of a tripartite nature wherein a necessary component makes consent ceded by the entity prevails on the ground for both: the doctrine and jurisprudence. Legally valid reason to make it should be seen in the desire to transform subjective in the existing relationship.

The subject of the transfer are overall rights and obligations incumbent on the cedant. On basis of the Art. 1406 of the Italian civil code might be ceded contracts for pecuniary (even unilateral), provided that performances resulting from them have not been yet completed. It should be acknowledge with

approval admissibility of the transfer agreements for double effect and intuitu personae type.

Particular, the tripartite nature of the action also affects the possibility of being moved broadly understood such an agreement. Relying on institutions such as confusion or deception it becomes necessary to demonstrate that all the parties were aware of the circumstances. Because of the time already exert legal effect at the time of this operation it also seems doubtful the possibility of its termination due to failure to provide or subsequent impossibility of its fulfillment.

Bibliografia

Akty prawne:

Regio decreto z dnia 6 marzo 1942 r., nr 262.

Literatura:

Andreoli M., *La cessione del contratto*, Padova 1951

Carresi F., *La cessione del contratto*, Milano 1950.

Cicala R., *Il negozio di cessione del contratto*, Napoli 1962.

De Nova G., *La cessione del contratto* [w:] *Trattato di diritto privato*, P. Rescigno (red.), tom X, Torino 1982.

Criscuoli G., *Il negozio di sostituzione e la cessione del contratto*, *Giustizia civile*, 1957.

Ferrara Fr., *Teoria dei contratti*, Napoli 1490.

Mirabelli G., *Delle obbligazioni. Dei contratti in generale (art. 1321 – 1469)*, Torino 1980.

Mossa L., *Vendita di contratto*, *Rivista di diritto commerciale*, 1928, tom II.

Natoli U., *Alcuni aspetti della cessione del contratto secondo il nuovo codice civile*, *Giurisprudenza completa della Corte suprema di Cassazione – Sezioni civili. Riferimenti Normativi.*, 1946, tom II

Nicolo R., *Ladempimento dell'obbligo altrui*, Milano 1936.

Pacchioni G., *Successione singolare nei debiti*, *Rivista di diritto commerciale*, 1911, tom I.

Puleo S., *La cessione del contratto*, Milano 1939.

Redenti E., *Dei contratti nella pratica commerciale*, Padova 1931.

Zaccaria A., *Cessione del contratto e garanzia della sua validità*, *Rivista di diritto civile*, 1985.

Orzecznictwo:

Wyrok Corte di Cassazione z dnia 24.06.1992 r., nr 7752.

Wyrok Corte di Cassazione z dnia 6.12.1995 r., nr 12576, *Gius.*, 1996.

Wyrok Corte di Cassazione z dnia 9.12.1997 r., nr 9251.

Wyrok Corte di Cassazione z dnia 23.04.1980 r., nr 2674, *Rivista del notariato*, 1980.

Wyrok *Corte di Cassazione* z dnia 2.06.2000 r., nr 7319.

Wyrok *Corte di Cassazione* z dnia 7.08.2002 r., nr 11918.

Wyrok *Corte di Cassazione* z dnia 5.11.2003 r., nr 16635, *Gius*, 2004.

Wyrok *Corte di Cassazione* z dnia 15.03.2004 r., nr 5244.

Streszczenie

Tematem artykułu jest instytucja cesji umowy w prawie włoskim. W opracowaniu została podjęta próba zdefiniowania tego pojęcia w oparciu o art. 1406 włoskiego Kodeksu cywilnego. W pierwszej kolejności zwrócono uwagę na przedmiot przelewu umowy, którym jest całość praw i obowiązków jednej ze stron. Nie należy go natomiast utożsamiać z prostą sumą wierzytelności i długów. Następnie omówiony został charakter zgody strony umowy pozostającej w istniejącym stosunku zobowiązaniowym. Po krótko skomentowane zostały również występujące w doktrynie poglądy odnośnie kauzy tej czynności prawnej. Na zakończenie omówione zostały ograniczenia wynikające z trójstronnego charakteru tej czynności w przypadku prób jej następczego ubezskutecznienia bądź rozwiązywania.

SŁOWA KLUCZE: cesja umowy, przekształcenie podmiotowe, art. 1406 Codice civile, cedent, cesjonariusz

Summary

The present article is about assignment agreement in the Italian law. Therefore, in the study attempt was made to define this term basis on the Art. 1406 of the Italian civil code. First of all attention was paid to the subject of a transfer agreement which is the whole of the rights and obligations of either party and it should not be equated with a simple sum of the liabilities and debts. Then the nature of the consent of the parties to the agreement remaining in the existing contractual relationship was discussed. There were also briefly commented on those occurring in the doctrine views on the legal action void. At the end limitations imposed to the tripartite nature of the activities in case of consequent making ineffectual or solving were discussed.

KEY WORDS: Assignment of contract rights, subjective transformation, art. 1406 Codice civile, assignor, assignee

Autor

Anna Maria Barańska – absolwentka Szkoły Prawa Włoskiego i Europejskiego na Uniwersytecie Warszawskim, doktorantka w Katedrze Prawa Prywatnego Międzynarodowego na Wydziale Prawa i Administracji Uniwersytetu Jagiellońskiego.